

Ukrcaj na brodu »Knez«

Josip Splivalo, S. Francisco, Cal.

XIII NEUSPJELI »TRGOVAČKI« POSLOVI

Ja nijesam imao nikad pravoga slobodnog vremena, pa ni onda kad mi nije bilo potrebno kuhati za cijelu momčad, već samo za kapetana i za sebe. Ložać i dva mornara radili su nedjeljom do podne, ali sam ja morao biti na brodu i u nedjelju po cijeli dan. Nedjeljom se uvijek brod čistio. Ja sam tada morao generalno očistiti salon te urediti i očistiti dvije kabine. Jedne nedjelje kad je još bio Jure Stanić na brodu, nijesmo osvjetlali predmete od mjeđi, jer nam je izgledalo da su dosta čisti. Kapetan Miće vidjevši, da je prošlo podne, a da mjeđ nije osvjetlana, pozove nas obojicu na krmu i tu nam očita bukvicu o našim dužnostima. Među ostalim nam je rekao, da se u ratno kao i u normalno vrijeme mjeđ mora čistiti! Mi smo znali što nam je rekao, ali nijesmo razumjeli riječ »normalno« i mi smo se dvojica strašno smijali na tu riječ. Nikad više tu riječ nijesmo zaboravili i uvijek kad bismo se negdje sreli rekli bismo jedan drugome »kako je normalno«. Da mi ne bi bilo dosadno, kapetan Miće bi me često puta pozvao, da idemo s čamcem loviti kanjce. Meni nije to bilo mrsko, ali je ipak i to bilo preko redovnog posla. Mornari bi spustili čamac u more, a ja bih vozio do mjesta gdje smo imali pristati i tunje u more baciti. Za lov na kanjce treba poznavati pragove, gdje se oni zadržavaju, a to je kapetan Miće znao. Nije bilo daleko od kraja jer je nedaleko od kraja bilo dosta duboko za ribanje na kanjce. Mi bismo išli prema samostanu fratara i kad bi bio sretan dan, u malo vremena bismo uhvatili do pola bujola kanjaca i arbuna. To je bilo pravo veselje izvlačiti tu bedastu ribu s velikim ustima, koja bi zagrizla čim bi tunja stigla do dna. Umarao si se samo izvlačeći je stalno. A brodet od kanjaca i arbuna je prava poslastica kojoj smo se tako radovali. Kad bi uhvatili ribe, bilo bi je obilato za objed i večeru. Da je bilo više sistema mogli smo uvijek u slobodno vrijeme ići loviti. Ali je uvijek bilo nekakova bedastoga rada na brodu. A da se uzelo nešto vremena, koje je pripadalo brodu, braća bi Ivanišević valjda bili osiromašili.

Kapetan Miće se u to nešto razbolio. Što je pravo bilo nismo znali. Ali kad se stari morski vuk odluči da napusti brod, to nije dobar znak. Išao je svojoj kući, da se odmori i oporavi. Svima na brodu bilo je žao, a i svima ostalima, koji su ga poznavali. Iako je znao biti i suviše strog i suviše gledao korist brodovlasnika, a manje svoja a najmanje nas članova posade, ipak smo bili na njega obikli. Na njegovom mjesto, po njegovoj želji, dođe njegov sin Luka, koji je bio završio nautičku školu u Dubrovniku i već plovio na brodovima duge plovidbe. Ja sam ga već poznavao, jer je dolazio na naš brod k ocu. Bilo nam je eto drago da ćemo opet imati za zapovjednika jednog svog čovjeka. Sve je tako bilo pomlađeno. Imali smo mladog zapovjednika, mladog strojara Tona Pušića i mladog ložaća, onog dobrog mladića Iliju Viskovića iz Silbe. Ja sam se osjećao sasvim zadovoljan, ma da sam morao kuhati za više osoba. Sve se na brodu radilo u šali i slozi i vrijeme je brzo prolazilo i teški rad i duge ure rada nijesu se toliko osjećale. »Knez« je bio naše carstvo. Našim brodovlasnicima puhao je vjetar u krmu. »Knez« je uvijek bio prepun putnika i tereta, trgovina vinom cvala je, jer su mogli nabaviti šćecera koliko su htjeli iako je rat bio, a njihove gostionice u Trstu vukle dobru paru. Što je rat više trajao to je njima bolje išlo. Mnogi su se pitali kako to da veliko parobrodarsko društvo »Dalmatia«, koje je tako reći imalo monopol u obalnoj plovidbi, nije na pruži Split — Omiš stavljalo svoje brodove. Malo čudno.

Dobrog ugljena u Splitu nije bilo; morali smo ići u Metković i u maoni ga dotegnuti. Napunili bismo maonu, a istovremeno i naš brod. Na povratku na Krilo taj bi ugljen iskrkali na trupinu starog »Kneza«, koji je tamo svršavao svoje stare dane. Kad su jednog dana valovi i južni vjetar bacili staroga »Kneza« na stari lukobran i tu potonuo, taj se ugljen smještavao u jednom kutu uvala nedaleko našeg pristaništa. Brodovlasnici su očekivali, da ćemo mi mornari s »Kneza« ukrcavali pomoću »kariola« ugljen u naše bunkere. Ali mi to nijesmo htjeli činiti, niti za plaću. Bro-

dovlasnici su se zbog toga ljutili, ali im nije pomoglo jer smo mi dobro znali da bolju momčad nijesu mogli dobiti. Nama je bilo ugodno ići do Metkovića, ako ništa, ono radi promjene, osobito u ljetno doba. Bilo je ugodno putovati pokraj obale, jer smo mogli iz bliza pratiti taj dio naše lijepe obale, koji nijesmo prije vidjeli. Kad bi prošli pokraj Podgore uvijek bi zatrubili na pozdrav suvlasniku broda don Marku Ivaniševiću, koji je u Podgori bio župnik. A kad bi prolazili pokraj neretvanskih blatija i livada gdje su radile mlade djevojke, kapetan Luka bi ih pozdravio trubljenjem i dobacivao »Zdravo male«, a one bi nama mahale. Ta vožnja kroz Neretvu bila je za mene neobična, nisam prije ovuda plovio. Plovio sam s »Marijom Imakulatom« kroz rijeku, na kojoj leži Rotterdam, ali to je bila široka, bogata i napučena rijeka. A ovo je bio mali, skromni i tihi krajolik. U Metkoviću bi pristali na lijevoj obali rijeke. Metković je tada bio poznat kao grad malarične groznice i čuvali smo se vode i komarčeva uboda. Svaki put kad bismo došli u Metković, jedan od nas bi išao do sela Gabele gdje bi kupio bosanskog duhana, koji smo na povratku prodavali vojnicima u Omišu, uz dobru dobit za sve nas.

U Metkoviću je naša obitelj imala jednu vrlo daleku rodbinu po imenu Goljan. Ja bih ih uvijek išao pohoditi, ali im nikad na licu nisam video neku osobitu radost što sam došao, jer sam ja bio slabo obučen, a dosta puta i bos. Bili su trgovci i trgovina im je išla dobro, pa su svoju djecu mogli školovati. Dućan je bio u vlastitoj kući, koja je bila udobna i nedaleko od obale, u gradu. Kad su djeca bila malena stari Gojan je bio agent Austrougarskog društva, koje je imalo putničke parobrode što su prevozili iseljenike u tuj svijet. U kući je bilo nekoliko curica i kad bi se mala Tonka i Franka navečer bogu molile klečeći pred postoljem, upućivale bi jednu specijalnu molitvu sv. Antonu; one bi se ovako molile: »Sveti Antone, pomози našem tati, pošalji sve putnike preko našega tate, a ne preko Banca«. (Banac je bio također agent za isto društvo sa sjedištem u Dubrovniku). U Metkoviću je donekle bilo hrane, jer bi seljaci iz okolice donosili svoje proizvode na prodaju.

Jednom prigodom tako, mi smo kupili duhana u Gabeli više nego obično. Kad smo se povratili u Omiš, ja sam ga slobodno prodavao vojnicima i drugima koji su dolazili na pristanište. Financa, koji je slučajno bio na straži, zabrani mi da prodajem duhan. Ja mu odgovorim da on nema pravo, da mi zabranjuje, jer da ja prodajem duhan iz broda, a ne s obale. Ovaj se na mene naljuti i skoči na brod. Ja s duhanom skočim pod provu, a on kao lud za čimom i tu mi pronađe i zaplijeni cijeli moj jadni imetak duha. Ljudi koji su to s obale promatrali razalžali se, ali stražar kao stražar, nije imao osjećaja. O tom svom nesudbom trgovačkom poslu, o samom duhanu, nijesam čuo za nekoliko dana, i ja ti se odlučim da odem do lučkog poglavara. To je bio fini, stariji gospodin Boglić. Nije mi bilo teško, jer sam njegovu obitelj iz Hvara dobro poznao, bila je to autonomaska familija, a i njihovi rođaci u Splitu, kojima sam činio nekad usluge, uvijek su talijančarili, pa im je bilo drago, da i ja govorim talijanski. I tako ti ja ravno k njemu u ured. Uljudno ga pozdravim i sve mu ispričavijedim o mojoj neprilici s duhanom. On me očinski upozori da nijesam smio prodavati duhan, jer je to proti zakonu. Ja mu rekoh, da sam isto činio nekoliko puta prije, ali da nikad prije nijesam imao nikakovih posljedica. Te mudrovao sam da smo mi teško radili za uloženi novac u duhan, koji mi je njegov okrutni financ zaplijenio i da mislim, da bi bilo pošteno da mi se duhan vrati. Ovaj pedantni stari činovnik mi na to odgovori, da je to nažalost nemoguće. Zalosnim srcem i pokisao izadom i odoh do broda. Saopćim to svojim tužnim drugovima. Međutim to ipak nije sasvim tragično svršilo, već mi je Boglić vraćao duhan »na rate« tj. svaki put, kad bi mu izvršio neku uslugu, turnuo bi mi nekoliko mojih paketića duhana. I tako smo mi, malo po malo, sa malim podsmijehom ispod Bogličevih brkova, primili natrag cijeli naš duhan.

Tako je naša »trgovina« došla pod stečaj, malo poslovno razočarenje! Ali što se moglo.